אמר רב חסדא אמר רב [א]נקטע ראשו של אביו אינו מטמא לו מ"ט אמר קרא [1]לאביו בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא חסר א"ל רב המנונא אלא מעתה קאזיל בפקתא דערבות ופסקוה גנבי לרישיה הכי נמי דלא ליטמא ליה אמר ליה מת מצוה קאמרת השתא יש לומר כאחריני מיחייב באביו לא כל שכן והאי מת מצוה הוא [א]והתניא [ב]איזהו מת מצוה כל שאין לו קוברין קורא ואחרים עונין אותו אין זה מת מצוה והא אית ליה ברא כיון דקאזיל באורחא כמי שאין לו קוברים דמי מיתיבי [ב][2]לה יטמא [ג]הוא מטמא [ד]ואינו מטמא לאיבריה לפי שאינו מטמא לאבר מן החי של אביו אבל מחזיר הוא על עצם כשעורה מאי מחזיר הוא על עצם כשעורה לאו למימרא דאי מיחסר פורתא לא ההיא ר' יהודה היא דתניא רבי יהודה אומר לה (א) מיטמא ואינו מיטמא לאברי' שאינו מיטמא על אבר מן החי של אביו אבל מיטמא הוא לאבר מן המת של אביו והתניא רב כהנא בר"א בן יעקב לה (ב) מיטמא ואינו מיטמא לאברים פרט לכזית מן המת וכזית נצל ומלא תרווד רקב יכול לא יטמא לשדרה ולגולגולת ולרוב בניינה ולרוב מניינה (ג) כתיב [3]ואמרת אליהם הוסיף לך הכתוב טומאה אחרת

יכול

נקטע ראשו של אביו. אע"פ שהראש בכלל הגוף הואיל וכבר נקטע אינו מיטמא דאמר קרא לנפש לא יטמא בעמיו כי אם לשארו הקרוב אליו לאמו ולאביו בזמן שהוא שלם שלא נתפרדו אבריו זה מזה ולא בזמן שהוא חסר כגון זה שנקטע ראשו: **בפקתא**. בבקעה: **דערבות**. שגנבים ולסטין מצוין שם: **ופסקו גנבי לרישיה ה"נ דלא יטמא**. בשביל שהוא חסר: **א"ל**. ממת מצוה קא מייתית לי שאני התם כיון דלית בהדיה אלא הוא לחודיה קמי גביה כמת מצוה דמי(ד): **והשתא י"ל באחריני מיטמא**. כדאמרינן לקמן(ו) לאחותו הוא דאינו מטמא אבל מטמא למת מצוה אביו לא כל שכן: **והא אית ליה ברא**. ואילו הוה קורא ליה אב (א)הא עני ליה איהו ולא הוי ליה מת מצוה: **מיתיבי ולאחותו הבתולה וגו' לה יטמא**. כשהיא שלימה: **ואינו מיטמא לאבריה**. שאם נפרד ממנה אבר בין בחייה בין במותה אינו מיטמא לה לפי שאין אדם מיטמא לא לה ולא על א' משאר קרובין על אבר מן החי לפי שאינו יכול להחזירו לכמות (ה) שהוא מתחילה. וה"ה נמי לאבר מן המת שאין בין אבר מן המת לאבר מן החי אלא בשר הפורש: **אבל מחזיר הוא על עצם כשעורה**: ה"ג **מאי מחזיר הוא על עצם כשעורה דאילו מחסר פורתא**. כלומר דבשעה שנגע בה בראשה הוה חסר להך עצם פורתא כשעורה ואפ"ה היה מותר ליטמא לה וה"ה לאביו אע"ג דהוא חסר ואינו שלם וקשיא לרב חסדא דהא סתמא לדברי הכל היא: **לא הכיא ר' יהודה היא**. דסתם סיפרא רבי יהודה(ז) היא ושמעינן ליה לרבי יהודה דאמר נמי [בכהאי גוונא]: **דתניא** וה"ג **ר' יהודה אומר לה יטמא ואינו מיטמא לאבריה לפי שאין אדם מיטמא על עצם כשעורה מאביו אבל הוא חוזר על עצם כשעורה מאביו**. כלומר לאיבריו הוא דאינו מיטמא בין בחייו בין במותו לפי שאין אדם מיטמא תחילה על עצם כשעורה מאביו לפי שלא התירה תורה ליטמא אלא בדבר שעיקר הגוף בו אבל מיטמא הוא לעיקר הגוף לכתחלה ואם נחסר הוא הולך ובודק אחריו ואפילו על עצם כשעורה ולא אמינא לה כרבנן דפליגי עליה דר' יהודה דאמרי כיון שנחסר במקצת שוב אינו מותר ליטמא בו. וספרים שכתוב בהן לפי שאינו מיטמא לאבר מן החי של אביו אבל מיטמא לאבר מן המת של אביו שבשמא היא מדתני רב כהנא בסמוך אף כל שכל גופו תלוי בו כגון רוב בנינו ורוב מנינו הוא דמיטמא אבל לא לאבר אחד ומוקימנא לה להאי נמי כרבי יהודה ועוד לא אשכחן לה דניסנית משנה זו בשם ר' יהודה הכי דהא לא קתני לה הכי אלא כדגרסינן לה אנן לפי שאין אדם מיטמא על עצם כשעורה כו': **והתני רב כהנא בר"א**. כלומר בברייתא דר' אליעזר בן יעקב: **כזית נצל**. נצל ליחה היוצא מן המת שפורש ממנו ואין נצל אלא לשון הפרשה כמו שמתרגמינן ויצל אלהים (בראשית לא) ואפרש יי' מפי רבי אליקוס. מפרש לקמן בשר המת שקרש בפ' כ"ג ונזיר (דף נ.): **והתני רב כהנא**. בברייתא דר"א בן יעקב לה (ג)מיטמא בגופה שלם ולא לאחד מאבריה פרט לכזית מן המת כו' שאינו מיטמא לה: **יכול לא יטמא לשדרה ולגולגולת כו'**. הואיל ואתה אומר כן שאינו מיטמא לאברים: **כשהוא אומר**. אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם הוסיף לך הכתוב טומאה אחרת דבשדרה ורוב בניינה כגון שתי שוקיים ירך אחת וברוב מניינה כגון קכ"ה איברים הימנה שיכול ליטמא:

יכול

נקטע ראשו של אביו אינו מיטמא. בכהן הדיוט מיירי שמותר ליטמא לאביו ולא בכהן גדול ונזיר: **אמר** ליה רב המנונא ההוא דקא אזיל בפקתא דערבות. בקעה שמצויין בה גנבי: ופסקוה גנבי לרישיה דאבוה ה"נ לא ליטמא ליה א] נ"ל מה ר"ל: א"ל מת מצוה קאמרת השתא ב] [כהן]ו באחריני. שאינן קרובין מחייב באביו לא כ"ש: **והאי** מת מצוה הוא. בתמיה: והתניא איזהו מת מצוה כל שקורא ואין אחרים עונין אותו. כלומר שאם המת יכול לקרות ויש לו עונין קרובין אין זה מת מצוה והא יש לו² לשכור אחרים מתעסקין בו ג]: כיון דקא אזיל באורחא כמי שאין לו קוברין דמי. דלא שכיחי אינשי התם פי' ר"י הכא³ ליטפל במת מצוה אם יש שם ישראל שיכול לטפל אף כי אינן קרובין לא ליטפל כהן [כהנים] קרובים וראיה דאמר בפ' כ"ג (לקמן דף מז.) גבי מת מצוה כ"ג ונזיר יטמא נזיר ואל יטמא כהן וכ"ש כהן וישראל יטמא ישראל ואל יטמא כהן וצ"ע [מהא] דפ' (האשה רבה יבמות דף פט:) גבי אשתו קטנה יורשה ומיטמא לה ד] ואין כח⁴ לעקור דבר מן התורה ה][ואמאי]⁵ יטמא ומשני כיון דקרובין לא [ירתי לה קרי ולא עני] לה קרינן בה והשתא ה"ד אי דליכא מתעסקים אחרים מאי איריא מטעם אשתו תיפוק ליה דאפילו אחריתי נמי מת מצוה גמור היא אלא דאיכא אחרים דיכולים להתעסק וחשוב כמת מצוה אלמא כהן ומת לפניו ויש שם ישראל ואינו חושש ליטפל חשיב מת מצוה ואר"י דודאי מן הדין לאו מת מצוה התם רק לפי שקרוביה מתרשלים ממנה שויוה רבנן כמת מצוה ואף כי אין כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בקום ועשה במקום שיש פנים וטעם בדבר ודאי לכ"ע יש כח לעקור תדע דבכולי סוגיא דהתם (לא) מייתי מאשה שנאמנת לומר מת בעלי דהרי עוקרה דבר תורה בקום ועשה אלמא ודאי במקום שיש פנים וטעם יש כח לעקור ודייקא⁶ ומנסבא מתוך חומר שמחמירין בסופה: **מיתיבי** לה יטמא גבי כהן הדיוט [כתיב]: ואינו מטמא לה ו] פרט לאבר מן החי של אחותו ואבר מן המת שאינו רשאי להטמאות כהן: לפי שאינו מיטמא לאבר מן החי של אביו. כלומר שאף באביו הקרוב יותר אינו רשאי לטמאות לאבר אביו וצ"ע [דל"ל] יטמא ⁽ᵇ⁾ מלאביו נפקא⁷: **אבל** מחזיר הוא על עצם בשעורה. לקוברו פי' אם נטמא כבר לשאר הגוף: מאי מחזיר [לאו] דחסר פורתא. ז] ה"נ⁸ כי אביו חסר בערכו⁹ מיטמא לו: **רבי** יהודה היא דתניא רבי יהודה אומר לה מיטמא ואינו מיטמא לאברים לפי שאינו מיטמא לאבר מן החי של אביו אבל מיטמא הוא לאבר מן המת של אביו. ע"י [חזרה] אם נטמא אל שאר הגוף אבל לכתחלה ודאי מודה רבי יהודה דלא יטמא כברייתא דלעיל וקשיא דהכא דלעיל תניא בתורת כהנים רבי (ה)אומר אינו מיטמא לעצם כשעורה מאביו אבל מחזיר הוא על עצם כשעורה ודבר תימה דאוקימנא כר' יהודה והרי מיירי בסיפא¹⁰ מכלל דרישא לאו ר' יהודה היא אם לא נאמר כולה ר' יהודה היא: **לה** הוא מיטמא [ואינו מיטמא] לאבריה פרט לכזית מן המת וכזית נצל. ליחה היוצאה מן המת: ומלא תרווד רקב. מלא כף עפרורית ורקבון גוף המת: **יכול** לא יטמא לשדרה וגולגולת ולרוב מניינה¹¹. ח] לקמן פי' בהדיא ומפרש לה¹²: רוב מניינה. מנין [קכ"ה] אברים: **כשהוא** אומר אמור ואמרת. דכתיב אמור אל הכהנים ואמרת הוסיף הכתוב טומאה אחרת שתוכל ליטמא וסברא הוא להעמיד אמור ואמרת אאחותו דאיירי¹³ למעוטי אברים ולהוסיף שיוכל לטמאות לרוב בניינה ורוב מניינה ט] ויכול לא יטמא לשדרה וגולגולת ולרוב מניינו ולרוב בניינו של קרובים אחרים שבתורה דכתיב [לה יטמא]¹⁴: אמרת מה אחותו מיוחדת שגופה תלוי בו. כלומר שהרי¹⁵ קרובתו ומוטלת עליו לקוברו¹⁶ ומן הדין הוה ליה למימר יכול יטמא למתים אחרים אף לאברים אי לא גמרינן מאחותו דכתיב בה לה ומשני ההיא נמי י] כר"א ב"ר¹⁷ יהודה ורב חסדא דאמר כי האי תנא:

וכאו

עין משפט נר מצוה

עו א מיי' פ"ג מהל' אבל הל' ט סמג עשין רלו טוש"ע י"ד סי' שעג סעיף ט:

עז ב מיי' שם פ"ג הל' ח סמג עשין רלו טוש"ע י"ד סי' שעג סעיף ב [וברב אלפס ריש הלכות טומאה דף קנ.]:

עח ג מיי' פ"ב שם הל' [illegible] סמג שם טוש"ע י"ד סימן שעג סעיף ד וסי' שעד סעיף ז:

עט ד מיי' שם פ"ב הל' יד סמג שם טוש"ע י"ד סימן שעג סעיף ט ועי"ש:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה מיתיבי כו'. בלאביו נפקא עי' סוטה דף ג ע"ב תד"ה ורע"ק:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה אמר ליה כו' ה"נ לא ליטמא ליה. [illegible] נ"ל כלומר. ב] ד"ה א"ל וכו' מ"מ קאמרת השתא כהן. [illegible] ג] ד"ה והאי מ"מ כו' אחרים מתעסקין בו. [illegible] ד] באד"ה [illegible] ה] באד"ה [illegible] ו] ד"ה מיתיבי וכו' [illegible] ז] ד"ה אבל מחזיר וכו' [illegible] ח] ד"ה יכול וכו' [illegible] ט] באד"ה [illegible] י] באד"ה [illegible]

פי' הרא"ש

ל' הנוסח: נקטע ראשו של אביו של כהן הדיוט: בפקתא דערבות. בקעה שמצויין בה ליסטים: כל שאין לו קוברים. קורא ואחרים עונים אותו. פירוש אם המת היה יכול לקרות אין לו קוברים עונים אותו. מ"מ קורא הכהן ואחרים עונים אותו ואנו לא לקבור ומורא גדולה היא דאם בכהן יכול לחזור ולמצוא קוברים לא יטמא לו. ולישנא [ובגמ'] דפ' האשה משמע כפ' קמא קוברה הלייה מלתא דס' התם כיון דאיהו לא ירית יהא קרא ולא עני קרי ביה. כיון דקא אזיל באורחה כמו שאין לו קוברי' דמי והלכך נהי ושום קורבא דאבא לא מטמא כיון דחסר משום מת מצוה מיהא מטמא מכאן משמע דאם יש שום ישראל שיטפל בה לא מקרי מת מצוה ולא ישפל בו הכהן דמשמע דוקא בפקתא דערבות דלא שכיחי אינשי הא אי שכיחי אינשי אפילו אינם קרובי המת לא יטמא הכהן ועוד ראיה מהא דאמר לקמן פ' כ"ג כ"ג ונזיר יטמא נזיר ואל יטמא כ"ג⁽ᵃ⁾ וזהו שאמר כהן וישראל יטמא ישראל ואל יטמא כהן. מיתיבי לה יטמא גבי אחות כהן הדיוט כתיב לה יטמא משמע כשהיא בשלימותה: ולא לאבר מן המת של אביו. כלומר אפילו אביו הקרוב לו יותר אינו מטמא לאיבריו. וצ"ע מנ"ל דאינו מטמא לאיברי אביו. ושמא מלאביו נפקא: אבל מחויר הוא על עצם כשעורה. כלומר אע"פ שאינו יכול ליטמא לא לאבר ולא לבעדשה. מ"מ אם נטמא כבר לאביו מחזר הוא על עצם כשעורה של אביו לקוברו: מאי מחזר לאו דקא מחסר פורתא בשעה שנטמא לאביו וחסר ממנו עצם כשעורה ואפ"ה נטמא לו: האי תנא סבר לה כר' יהודה ורבנן פליגי עליה. ואנא כרבנן סבירא לי: אבל מטמא על אבר מן המת של אביו. פי' ע"י חזרה אם כבר נטמא לשאר הגוף אבל לכתחלה מודה ר' יהודה דאינו יכול לטמא כברייתא דלעיל דאל"כ מאי שנא לאבר מן החי דלא מטמא דלא מסתברא לחלק בין אבר מן החי לאבר מן המת אלא דלאבר מן המת מטמא ע"י חזרה. ובסיפא דההיא דלעיל תניא בת"כ ר' יהודה אומר אינו מטמא לעצם כשעורה מאביו אבל מחזר הוא על עצם כשעורה. ותימה הוא היאך מוקי לה כר' יהודה הא מדקתני סיפא ר' יהודה מכלל דרישא לאו ר' יהודה היא. וי"ל דכולה ר' יהודה היא: וכזית מנצל. ליחה היוצאת מן המת: לרוב מניינו היינו (קמ') [קכ"ה] איברים רוב מנין האיברים שהם רמ"ח איברים: ולרוב בניינו מפ' לקמן ב' שוקיים וירך א' או ב' ירכים ושוק א': כשהוא אומר אמור אל הכהנים בני אהרן הוסיף לך הכתוב טומאה אחרת שיוכל לטמא לה. ומסתברא דקאי אאחותו דדרישנא שאינו מטמא לאיבריה ואשמועינן הך

מסורת הש"ס

א) יבמות פט: ערכין ח:, ב) סוטה ג, ג) [דף מח:], ד) [סנהדרין פו.], ה) נ"ל ר' יהודה, ו) שייך לדף מד.

תורה אור השלם

1. כִּי אִם לִשְׁאֵרוֹ הַקָּרֹב אֵלָיו לְאִמּוֹ וּלְאָבִיו וְלִבְנוֹ וּלְבִתּוֹ וּלְאָחִיו: ויקרא כא ב
2. וְלַאֲחֹתוֹ הַבְּתוּלָה הַקְּרוֹבָה אֵלָיו אֲשֶׁר לֹא הָיְתָה לְאִישׁ לָהּ יִטַּמָּא: ויקרא כא ג
3. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה אֱמֹר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם לְנֶפֶשׁ לֹא יִטַּמָּא בְּעַמָּיו: ויקרא כא א

נוסחת הריב"ן

א) הוה: ב) יטמא:

הגהות הב"ח

(א) גמ' לה יטמא ואינו מיטמא לאבריה (שאינו מיטמא וכו' של אביו) תא"מ ונ"ב גי' רש"י שאין אדם מיטמא על עצם כשעורה מאביו אבל הוא חוזר על עצם כשעורה מאביו: (ב) שם כר"א בן יעקב לה יטמא: (ג) שם ולרוב מניינה כשהוא כתוב ואמרת: (ד) רש"י ד"ה א"ל ממת מצוה וכו' דמי השתא יש לומר כצ"ל והד"א: (ה) ד"ה מיתיבי וכו' ואינו וכו' להחזירו לכמות שהיה מתחלה כצ"ל והד"א:

הגהות התוספות

1. נ"ל השתא י"ל. ותיבת כהן נמחק. 2. נ"ל יש לו בן שיכול לשכור כו'. 3. נ"ל כהן הכא. 4. נ"ל פריך ואי אין כח ביד חכמים לעקור כו'. 5. נ"ל ואמאי יטמא לה. 6. נ"ל ובלאו הכי יש טעם כדבר דדייקא ומנסבא. 7. נ"ל וצ"ע מנא לן ושמא מלאביו נפקא. 8. נ"ל הכי. 9. נ"ל פורתא. 10. נ"ל מדמייר' ר' יהודה בסיפא. 11. נ"ל לרוב בניינה ולרוב מניינה. 12. נ"ל לקמן פ' כהן גדול (דף נב:) מפרש לה. 13. נ"ל דאיירי בה קרא. 14. תיבות "שבתורה דכתיב לה יטמא" נמחק. וצ"ל שהתיר הכתוב לטמאות לה. 15. נ"ל שבית. 16. נ"ל לקוברה. 17. נ"ל דלאו כרבי יהודה.

מוסף רש"י

לה יטמא. אם מתה. ואינו מיטמא לאבריה. אם אחד מאלו מוכה שחין ואבריו נופלין אין מיטמא להן, דקרי' בהשור והרובע (חולין קכח:) אבר מן החי מטמא כאבר מן המת, ואצטריך לה למעט אבריה (סוטה ג.).

א) נ"ל וכ"ש כהן וישראל וכ"ה בתוס' כאן ד"ה והאי,

Torah-Box.com diffusion du judaïsme aux francophones